

Wstęp

Relacje polsko-ukraińskie mają wielowiekową tradycję i charakteryzują się obecnością złożonych procesów i wydarzeń. Obydwa narody, polski i ukraiński, mają wiele doświadczeń we wzajemnych stosunkach i funkcjonowaniu w ramach wspólnych organizmów państwowych, w walce z tym samym wrogiem o niepodległość, utracie własnej państwowości i jej odzyskaniu. Historia stosunków dwustronnych „szczodrze” wypełniona jest dramatycznymi, a nawet tragicznymi wydarzeniami, które pozostawiły traumatyczny ślad w zbiorowej pamięci naszych narodów.

Od wielu już lat Łódź i województwo łódzkie współpracują z miastami i regionami Ukrainy. Należy zwłaszcza podkreślić kontakty z Czerniowcami (a także Chmielnickim, Iwano-Frankowskim, Odessą, Winnicą), które w ostatnich latach zaowocowało ścisłą współpracą Uniwersytetu Łódzkiego i Czerniowieckiego Uniwersytetu Państwowego im. Jurija Fedkowycza. Wyraża się ona udziałem w konferencjach, publikacjach, wymianie studentów i pracowników naukowych.

Kilka lat temu w ramach ożywionej współpracy pomiędzy obu ośrodkami naukowymi pojawiła się koncepcja przeprowadzenia wspólnej konferencji naukowej, poświęconej zbadaniu doświadczeń i perspektyw współpracy pomiędzy Polską i Ukrainą na poziomie regionalnym.

* * *

W dniach 21–22 października 2014 r. w Centrum Szkoleniowo-Konferencyjnym Uniwersytetu Łódzkiego odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. *Europa Wschodnia w XXI wieku. Polska – Ukraina: Partnerstwo regionów*. Konferencja została zorganizowana przez Międzynarodowe Centrum Badań Wschodnioeuropejskich Uniwersytetu Łódzkiego, Katedrę Systemów Politycznych Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego, Komisję Badań nad Integracją Europy Polskiej Akademii Nauk Oddział w Łodzi.

Współorganizatorem konferencji był Czerniowiecki Uniwersytet Państwowy im. Jurija Fedkowycza, Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu

Śląskiego w Katowicach, Wydział Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i Pałac Młodzieży im. J. Tuwima w Łodzi. Patronat nad konferencją objął Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych (konferencji towarzyszyło posiedzenie Zarządu Głównego PTNP) i Marszałek Województwa Łódzkiego. Finansowego wsparcia konferencji udzielił zarówno Urząd Marszałkowski w Łodzi, jak i Urząd Miasta Łodzi. Konferencja otworzyła nowy cykl spotkań realizowanych przez Centrum Badań Wschodnioeuropejskich UŁ poświęconych problematyce wyzwań i perspektyw rozwoju sytuacji politycznej, społeczno-gospodarczej i międzynarodowej regionu Europy Wschodniej w XXI w., który nawiązuje do wcześniejszych inicjatyw realizowanych na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego.

W inauguracyjnej części konferencji głos zabrali, otwierając jej prace, Prorektor Uniwersytetu Łódzkiego ds. Współpracy Międzynarodowej prof. dr hab. Zofia Wysokińska, Dziekan Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego prof. dr hab. Tomasz Domański i Kierownik Katedry Systemów Politycznych WSMiP prof. dr hab. Alicja Stępień-Kuczyńska, prof. dr hab. Władysław Strutyński, który w imieniu prof. Stepana Melnyczuka – Rektora Czernowieckiego Uniwersytetu Państwowego – odczytał adres skierowany do uczestników i organizatorów konferencji, a także reprezentujący Wydział Politologii UMCS, współorganizatora konferencji, prof. dr hab. Grzegorz Janusz. Występujący w imieniu Prezesa Polskiej Akademii Nauk Oddział w Łodzi Jacek Jurczakowski przekazał słowa uznania dla organizatorów konferencji, odczytany został również list gratulacyjny dla organizatorów konferencji przekazany przez Prezydenta Miasta Łodzi Hannę Zdanowską. W tej części konferencji z wykładem inauguracyjnym, zatytułowanym *Potrzeby reformowania polityki regionalnej na Ukrainie: Orientacja europejska*, wstąpił prof. Anatolij Krugłaszow (Czernowiecki Uniwersytet Państwowy im. Jurija Fedkowycza).

W części plenarnej wykłady wygłosili: prof. dr hab. Andrzej Chodubski (Uniwersytet Gdański) – pt. *Ukraina a procesy przemian europejskich: Przeszłość i teraźniejszość*, prof. dr hab. Grzegorz Janusz (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) – *Współczesne mechanizmy ochrony praw mniejszości narodowych* i prof. dr hab. Teresa Sasińska-Klas (Uniwersytet Jagielloński), której wykład nosił tytuł – *Ukraina i jej problemy w kontekście badań polskiej opinii publicznej*.

Konferencja podzielona została na cztery grupy sesji dyskusyjnych: politologiczną, ekonomiczną, prawno-samorządową i historyczno-kulturową, które odbyły się pierwszego i drugiego dnia obrad.

Sesję politologiczną zdominowała problematyka transformacji systemowej toczącej się na Ukrainie, a której dynamika uległa zwielokrotnieniu w wyniku „pomarańczowej rewolucji” i „Euromajdanu”, a także miejsca i roli Ukrainy

we współczesnym systemie stosunków międzynarodowych, ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu z Rosją, który determinuje równocześnie kierunek rozwoju ukraińskiej polityki zagranicznej i wewnętrznej. Pierwszego dnia sesję politologiczną pod tytułem: *Europejskie wyzwania Ukrainy* prowadził prof. dr hab. Grzegorz Janusz (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), a drugiego dnia sesją politologiczną kierował prof. dr hab. Jarosław Gryz (Akademia Obrony Narodowej).

W odniesieniu do grupy kulturowo-historycznej pierwszą z dwóch sesji pt. *Dialog kultur i idei: Polacy na Ukrainie i Ukraińcy w Polsce* kierował prof. dr hab. Andrzej Chodubski (Uniwersytet Gdański), a drugą prof. dr hab. Jerzy Kmiecinski (Uniwersytet Łódzki). Dyskusja koncentrowała się wokół problematyki miejsca i roli kultury w procesie modernizacji ukraińskiej państwowości, a także wyzwań stojących w chwili obecnej przed jej promotorami. Drugi istotny wątek dyskusji w ramach sesji stanowiła kwestia relacji polsko-ukraińskich w wymiarze społecznym i polityki historycznej. Sesja prawno-samorządowa została zdominowana przez rozważania teoretyczne i praktyczne poświęcone zagadnieniom funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce i Ukrainie (sesja pt. *Regiony w prawie i praktyce* prowadzona przez prof. dr hab. Krzysztofa Skotnickiego – Uniwersytet Łódzki), jak również doświadczeniom współpracy dwustronnej pomiędzy polskimi i ukraińskimi samorządami (sesja pt. *Polska – Ukraina: Z praktyki działania samorządu lokalnego* – prowadzenie prof. dr hab. Marek Barański).

Ekonomiczna sesja konferencji – podzielona na sesję pt. *Europa Środkowo-Wschodnia w obliczu wyzwań modernizacji społeczno-gospodarczej* (prowadzenie – prof. Eugeniusz Kwiatkowski, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ) i *Szanse i zagrożenia rozwoju gospodarczego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej w kontekście strategii „Europa 2020”* (prowadzenie – prof. dr hab. Zofia Wysokińska (Prorektor ds. współpracy z zagranicą UŁ), dedykowana była przede wszystkim problemom modernizacji społeczno-gospodarczej i wyzwań, jakie stoją na jej drodze w przypadku państw Europy Środkowo-Wschodniej, w tym przede wszystkim Ukrainy. Problematyka ta była analizowana także w kontekście strategii „Europa 2020”.

W konferencji wzięło udział ponad 70 naukowców z Polski i Ukrainy (16 osób), reprezentujących obok Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych, Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego, Wydziału Prawa i Administracji i Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego, Akademię Obrony Narodowej, Politechnikę Warszawską, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. W konferencji liczny udział wzięli również naukowcy z Ukrainy, w tym obok przedstawiciele

Czerniowieckiego Uniwersytetu Państwowego im. J. Fedkowycza, również Instytutu Sławistyki Uniwersytetu im. Justusa Liebiga, Lwowskiej Akademii Sztuki, Uniwersytetu Pedagogicznego w Melitopolu im. B. Chmielnickiego, Państwowego Uniwersytetu w Chmielnickim. Swój udział w przedsięwzięciu zaznaczyli również reprezentanci takich instytucji – na co dzień realizujących zadanie współpracy z regionami Ukrainy – jak Urząd Marszałkowski w Łodzi, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Urząd Miasta Lublin, Urząd Miasta Łodzi, Polsko-Ukraińska Izba Gospodarcza.

* * *

Trzeci już tom „Eastern Review”, wydawany przez Centrum Badań Wschodnioeuropejskich Uniwersytetu Łódzkiego, w całości poświęcony jest procesom współpracy polsko-ukraińskiej na poziomie regionalnym i wzajemnej wymianie doświadczeń w procesie państwowotwórczym, ze szczególnym uwzględnieniem wzorców europejskich. W tomie znajdziecie Państwo m.in. artykuły ukazujące problemy dotyczące współczesnej Ukrainy w szerszym kontekście historyczno-kulturowym i polityczno-międzynarodowym. A. Chodubski swój artykuł poświęcił miejscu, roli i specyfice Ukrainy w procesie przemian cywilizacyjnych na kontynencie europejskim, pozwalające zrozumieć strukturalne przesłanki „rozdarcia” współczesnej Ukrainy pomiędzy Wschodem i Zachodem. Dwie autorki związane z Chmielnickim Uniwersytetem Narodowym podejmują się studiów nad ukraińską rzeczywistością z punktu widzenia socjologii polityki – N. Petruk zwraca uwagę na główne konstytutywne czynniki nowej ukraińskiej rzeczywistości, która jest jej zdaniem istotnym elementem budowy społeczeństwa obywatelskiego, natomiast O. Zasławska skoncentrowała się na teoretycznych aspektach studiów nad fenomenem tradycji politycznych i ich wpływem na proces kształtowania się kultury politycznej ukraińskiego społeczeństwa.

Istotnym elementem tomu są trzy artykuły analizujące przemiany polityczne i społeczno-kulturowe dokonujące się na Ukrainie pod wpływem oddziaływania czynnika europejskiego z udziałem wzorców polskich. A. Kolesnikow rozważa możliwość zaadaptowania polskich rozwiązań w sferze systemu wyborczego na potrzeby wyborów do ukraińskiej Rady Najwyższej. A. Krugłaszow poddaje natomiast analizie problem palącej konieczności modernizacji ukraińskiej polityki regionalnej z uwzględnieniem doświadczeń polskiej reformy administracyjnej, a szerzej rozwiązań europejskich w tym względzie. N. Losewa i D. Termenzy podnoszą kwestię integracji ukraińskiego systemu szkolnictwa wyższego z Europejską Przestrzenią Edukacyjną, porównując m.in. polskie i ukraińskie rozwiązania w sferze funkcjonowania wybranych aspektów szkolnictwa wyższego obydwu państw i wskazując na pomoc okazywaną w tym zakresie np. Narodowemu Uniwersytetowi w Doniecku przez Uniwersytet Łódzki.

Przeniesienie akcentu w rozwoju dialogu w stosunkach ukraińsko-polskich z poziomu ogólnonarodowego na regionalny – który jest przedmiotem rozważań autorów tego tomu – było decyzją ważną, uzasadnioną i niezwykle aktualną, biorąc pod uwagę zbliżenie między obu narodami i wyjście naprzeciw oczekiwaniom oraz interesom większości Polaków i Ukraińców. Od zaspokojenia oczekiwań i poszanowania interesów mieszkańców obydwu państw zależy przyszłość stosunków ukraińsko-polskich, a do pewnego stopnia również bezpieczeństwo i rozwój całego regionu Europy Wschodniej.